

DOI: 10.30520/tjsosci.723318

**İNTERNETTEN BİLİNÇLİ VE GÜVENLİ FAYDALANMAYA YÖNELİK
İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

*OPINIONS OF PRIMARY SCHOOL FOURTH YEAR STUDENTS FOR CONSCIOUSNESS
AND SAFE BENEFITS FROM THE INTERNET*

Metin BOZKURT¹

ÖZET

Bu araştırmanın amacı internetten bilinçli ve güvenli faydalanmaya yönelik ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile yapılmıştır. Araştırmaya ilkokul dördüncü sınıfa devam eden 100 öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler on sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun evinde internet bağlantısının olduğu ve internete cep telefonları ile kendi odalarında giriş yaptıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin internetten araştırma ve ders amaçlı faydalandıkları, bazı öğrencilerin internette yer alan her bilginin doğru olmadığına yönelik farkındalığa sahip oldukları, bazılarının ise bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuda en çok ailelerinden yardım istedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencileri, Güvenli İnternet, İnternette Bilinçli ve Güvenli Faydalanma

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the opinions of the fourth grade students in elementary school aimed at conscious and safe use of the internet. The research was carried out with a case study from qualitative research patterns. 100 students attending the fourth grade of primary school participated in the study. The data obtained from the participants were collected through a questionnaire consisting of ten questions. The data of the research was analyzed by descriptive analysis technique. According to the results of the research, it was determined that the vast majority of students had an internet connection in their home and they entered the internet in their rooms with their mobile phones. In addition, it has been determined that students make use of the internet for research and lesson purposes, some students have awareness of some students that all information on the internet is not correct and some do not have this information and they seek help from their families the most.

Key Words: Fourth Grade Elementary School Students, Safe Internet, Conscious and Safe Use of Internet

¹ Dr., Gazi İlkokulu, Ereğli/ Zonguldak, bozkurt_metin_67@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7988-1685

GİRİŞ

İnternet, “Genel ağ. Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı.” (TDK, 2020), “Birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağı.” (Günel, Turhal & İmal, 2011, s.1) olarak tanımlanmaktadır.

İnternet, şahısların gelişiminde, sosyal yaşamında, psikolojisinde ve eğitiminde hayatın ayrılmaz bir parçasıdır (BTK, 2014, s. 5). İnternet aracılığıyla şahıslar kolay bir şekilde hem istediği bilgiye ulaşırken hem de istediği bilgiyi paylaşabilir. Bilgi paylaşımının kolay tüketilebilir olması çok olumlu gelişmelerin yanında bazı önemli ama olumsuz neticelerin doğmasına da sebep olmuştur (Yalçın, 2006).

Yetişkinlerin yanı sıra çocuklarda interneti rahatlıkla kullanmaktadırlar. Bu durum çocukların interneti bilinçli ve güvenli kullanmasının önemini de artırmaktadır. İnternet sürekli yeni işlevler sunan gelişen bir ortamdır. Buna göre çocukların internet kullanımı da sürekli olarak değişmektedir. Bu açıdan internet risk davranışı ve güvenli internet kullanımı konusunda dikkatli davranmak gerekir (Valcke, De Wever, Van Keer & Schellens, 2011). Çocukların dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için çok güzel ortamlardan biri internettir. Fakat internetin çocukların yasal olmayan, şiddet ve cinsellik içeren sitelere erişimi, tehlikeli insanlarla iletişime geçmesi gibi riskleri bulunmaktadır (Çağlar ve Savaşer, 2010).

İnternetin doğasını anlamada ve sunulan bilgileri değerlendirmede zorlanma, internet aracılığıyla tanıştıkları kişilere kişisel bilgi verme, pornografiye maruz kalma, ırkçılık karşıtı sitelerin, nefret sitelerinin, tehdit edici veya taciz edici malzemelerin olumsuz etkileri gibi internetin gençlere yönelik tehditleri bulunmaktadır (Bullen ve Harre', 2000).

İnternette çocuklar, gençler ve bilinçsiz kullanıcılar, kendilerini veya ailelerini tehlikeye atacak adres, kredi kartı numarası gibi bilgileri üçüncü şahıslara, e-posta veya sohbet programlarıyla iletebilirler. İnternet üzerinden ebeveynlerinin kredi kartı ile haber vermeden alışveriş yapabilirler. Ayrıca kendisinden yaşça büyük ve kötü niyetli kişilerle ve suç örgütleri ile haberleşebilirler (Demirel, Yörük ve Özkan, 2012, s. 58).

“*İnternet Riskleri ve Güvenliği*” araştırmasının sonuçları internet kullanmaya başlama yaş ortalamasının Avrupa ülkelerinde yaşayan çocuklar için sekiz, Türkiye’de 10 yaş olduğunu tespit etmiştir (Livingstone, Haddon, Görzig, & Olafsson, 2011). Çocukların erken yaşlarda bilgisayar ve internette zaman geçirmelerine katılmayan bilimsel görüş, çocukları oyun kültüründen uzaklaştırması, erken dönemde çok fazla uyarana maruz bırakması, bu teknolojilerle sağlanan sanal dünyanın gerçeği yansıtmaktan uzak olması, çocuğu gerçeklerden yalıtılmış bir hayata çekmesi, farkındalığını ve yaratıcılığını azaltması gibi eleştirileri ifade etmektedir (Akbulut, 2013, s. 54).

Çocukların en yaşlarda internetle tanıştığı ve internetin çocuklara yönelik olumsuz etkileri göz önüne alındığında ailelerin bu konuda bazı önlemler almasının gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Aileler, internet konusunda kendilerini eğitime, interneti öğrenme, interneti oturma odasına taşıma, zaman sınırlaması yapma, internet kullanımıyla ilgili kurallar belirleme, çocuklarının gezindiği yerleri bilmeye çalışma, sosyal ağ üyeliklerini inceleme, çocuklarının oynadığı bilgisayar oyunlarına dikkat etme, her şeye inanmaması konusunda uyarma, kişisel ve ailevi bilgileri paylaşmamasını öğütme gibi çocuklarının ve kendilerinin internet kullanım alışkanlıkları ile ilgili davranış kuralları oluşturabilirler (Çubukcu ve Bayzan, 2013, s. 167).

İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımıyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde internet bağımlılığı ve çocukların doğru internet kullanımını (Yalçın, 2006); çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliğini (Canbek ve Salıroğlu, 2007); ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet kullanımının incelenmesini (Günel, Turhal ve İmal, 2011); Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda güvenli internet kullanımını (Mert, Bülbül ve Sağiroğlu, 2012); ebeveynlerin güvenli internet hizmeti üzerine görüşlerini (Demirel, Yörük, ve Özkan, 2012); çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçlarını (Akbulut, 2013); Türkiye’deki ebeveynlerin çocuklarının internet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik bilgi seviyeleri ve algılarını (Tokel, Başer ve İşler, 2013); ortaokul öğrencilerinin güvenli internet kullanım durumlarını (Beder ve Ergün, 2015); bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının bilişim güvenliği eğitimi verebilmeye yönelik yeterlilik algılarını (Gökmen ve Akgün, 2015) ve lise öğrencilerinin güvenli bilgisayar ve internet kullanım farkındalıklarını (Yılmaz, Karaoğlan Yılmaz, Öztürk ve Karademir, 2017) belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır. Ancak ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin internetten bilinçli ve güvenli faydalanmaya yönelik görüşlerinin ortaya konduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçlarından bazıları “*Bilişim teknolojilerinin doğru ve etkili kullanımına ilişkin farkındalık kazanmalarını, teknolojiyi etik ve güvenli bir şekilde kullanmalarını, teknolojinin iletişim ve araştırma amacıyla kullanımına ilişkin anlayış geliştirmelerini*” şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2018, s. 7). Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada ilköğretim dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin interneti bilinçli ve güvenli kullanma durumlarına yönelik görüşleri belirlenip bu görüşlerden hareketle internetten bilinçli ve güvenli faydalanmaya ilişkin ilköğretim öğrencilerinin desteklenmesinin önemi de ortaya çıkmaktadır. İlkokul dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin internetten bilinçli ve güvenli faydalanmaya yönelik görüşlerini belirlemek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

S1- Evinde internet bağlantısı var mı?

S2- İnternete daha çok hangi araçları kullanarak giriyorsun?

S3- İnterneti hangi amaçla kullanıyorsun?

S4- Sosyal paylaşım sitelerine üyeliğin var mı? Yanıtın evetse hangisine üyesin?

S5- Evde internete hangi ortamda giriyorsun?

S6- İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin her şey doğru olabilir mi? Neden?

S7- İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin bilgilerin doğru olup olmadığını nasıl anlarsın?

S8- İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin bilgilerin doğru olup olmadığını hakkında kimden/kimlerden yardım alırsın?

S9- Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders aldın mı?

S10- Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almak ister misin? Neden?

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile yapılmıştır. Durum çalışması “Bir sınıf, bir mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam ve olayların bütüncül bir yorumunu hedefler” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 277) ve bir olayın yoğun bir şekilde çalışılmasıyla alakalıdır (Glesne, 2015, s. 30).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabılır durum örnekleme ile belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi ile araştırmaların pratiklik ve hız kazanması sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Araştırmanın çalışma grubunun belirmesinde araştırmacının görev yaptığı Zonguldak İli Ereğli İlçesinde yer alan ilkokullarda öğrenim gören ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri seçilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak 41 kız ve 59 erkek olmak üzere toplam 100 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri beş açık, üç kapalı uçlu ve iki çoktan seçmeli olmak üzere toplam on sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Anketin oluşturulması için internetten bilinçli ve güvenli faydalanmaya yönelik alan taraması (Akbulut, 2013; Beder ve Ergün, 2015; Biçer, 2020; Demirel, Yörük, Özkan, 2012; Canbek ve Sağırolu, 2007; Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011; Çubukcu & Bayzan, 2013; Günel, Turhal ve İmal, 2011; Gökmen ve Akgün, 2015; BTK, 2014; MEB, 2018; Mert, Bülbül ve Sağıroğlu, 2012; Tokel, Başer & İşler, 2013; Yalçın, 2006; Yılmaz, Karaoğlu Yılmaz, Öztürk ve Karademir, 2017; Valcke, Schellens, Van Keer, Gerarts, 2007; Valcke, De Wever, Van Keer Ve Schellens, 2011) yapılmıştır. Alan taramasından sonra oluşturulan anket soruları için alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Ayrıca anketin son hali araştırma grubuna uygulanmadan önce ilkokul dördüncü sınıfa devam eden beş öğrenciye uygulanmış ve anketle ilgili gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analizde veriler evvelce belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizin amacı bulguların okura düzenlenerek ve yorumlanarak aktarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Betimsel analiz yöntemi ile elde edilen veriler nicelleştirilerek tablolar şeklinde sunulmuştur. Nitel verilerin sayısallaştırılmasında güvenilirliği arttırması, yanlışlığı azaltması, tema ve kategoriler arasında karşılaştırma yapmaya ve tekrar sınınmaya olanak vermesi amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 242-243). Tablolarda yer alan görüşlerin karşısındaki rakamlar, katılımcıların sayılarını değil, ifade edilen soruya ilişkin katılımcıların görüşlerinin sıklığını ifade etmektedir.

BULGULAR

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin internetten bilinçli ve güvenli faydalanamaya yönelik olarak yanıtları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Evinde İnternet Bağlantısı Olma Durumu*

Evinde internet bağlantısı var mı?		f	%
Evet.	Beş saat ve üzeri	6	6
	Üç dört saat	4	4
	Günde kaç saat internete giriyorsun?	10	10
	Bir saat	30	30
	Yarım saat ve daha az	27	27
Hayır.		23	23
Toplam		100	100

Tablo 1'e göre öğrencilerin %77'sinin evinde internet bağlantı bulunmaktadır. Evinde internet bağlantısı bulunan öğrencilerin %50'sinden fazlası günde bir saatten fazla interneti kullanırken kullanmaktadır. Öğrencilerin %23'ünün evinde ise internet bağlantısı bulunmamaktadır.

Tablo 2: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnternete Girerken Kullandığı Araçlar*

İnternete daha çok aşağıdakilerden hangisini kullanarak giriyorsun?	f	%
Cep telefonu	67	67
Dizüstü bilgisayar	22	22
Masaüstü bilgisayar	11	11
Toplam	100	100

Tablo 2'de öğrencilerin internete girerken kullandığı araçlar görülmektedir. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin %67'si cep telefonu, %22'si dizüstü bilgisayar ve %11 ise masaüstü bilgisayarla internete girmektedir.

Tablo 3: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnterneti Hangi Amaçla Kullandığı*

İnterneti hangi amaçla kullanıyorsun?	f	%
Araştırma yapmak/ öğrenmek için	38	38
Oyun/ eğlence/ video ve çizgi film izlemek için	34	30
Ders/ ödev amaçlı	28	36
Toplam	100	100

Tablo 3'te öğrencilerin interneti hangi amaçla kullandığına yönelik yanıtlarına yer verilmiştir. Tablo 3'e göre öğrencilerin %66'sı interneti araştırma yapmak, öğrenmek, ders ve ödev amaçlı, %34 ise oyun, eğlence, video ve çizgi film izlemek için kullandıkları görülmektedir.

Tablo 4: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerine Üye Olma Durumu

Sosyal Paylaşım Sitelerine üyeliğin var mı?		f	%
Evet. Hangisine üyesin?	Facebook	12	12
	Instagram	10	10
Hayır		78	78
Toplam		100	100

Tablo 4'teki verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%78) sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunmamaktadır. Bunun yanında öğrencilerin %22'si Facebook ve Instagram'a üyedir.

Tablo 5: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Evde İnternete Hangi Ortamda Girdiği

Evde internete hangi ortamda giriyorsun?	f	%
Kendi odamda	53	53
Salon/ oturma odası	37	39
Diğer	10	10
Toplam	100	100

Tablo 5'e göre öğrencilerin %53'ü kendi odasında, %37'si salon/oturma odasında ve %10'u ise evin diğer bölümlerinde evde internete girdikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlardan öğrencilerin internete en çok kendi odalarında girdiği görülmektedir.

Tablo 6: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnternette Okuduğu, Gördüğü ve İşittiği Bilgilerin Doğru Olma Durumu

İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin her şey doğru olabilir mi?	
Evet. Neden?	f
İnternetteki cevapları araştırarak veriyorlar.	3
Hayır. Neden?	f
Bazı şeyler yalan olabilir.	23
Bazı insanlar yalan haber yapıp paylaşıyor.	14
Her şey gerçek olmayabilir.	14
Bizi kandırabilirler.	9
Bazı bilgiler yanlış oluyor. Her şeyi bilemeyiz.	6
Bize kötü bilgiler verebilir.	6
Her şeye inanmam.	4
Bazı insanlar kötü/ dolandırıcı olabilirler.	4
Bazı kişiler yanlış bilgi yazabilirler.	3
Haberlerde doğru olup olmadığını söylüyorlar.	3

Güvenli olmayabilir.	3
Montaj olabilir.	1
İnternete güvenmiyorum.	1
Ara sıra ödevlerimi yanlış veriyorum.	1
Videolara inanmıyorum.	1
Her yerde başka yazılar var.	1
Yeni şeyler çıkıyor.	1
Bazı kişiler abartıyorlar.	1
Olumlu değil.	1

Tablo 6'ya göre öğrencilerin %97'si internette okuduğu, gördüğü ve işittiği bilgilerin doğru olmadığını ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin çoğunluğu “Bazı şeyler yalan olabilir.”, “Bazı insanlar yalan haber yapıp paylaşıyor.”, “Her şey gerçek olmayabilir.” ve “Bizi kandırabilirler.” diyerek internetteki bilgilerin neden doğru olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 7: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnternette Okuduğu, Gördüğü ve İşittiği Bilgilerin Doğru Olup Olmadığını Anlama Durumu

İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin bilgilerin doğru olup olmadığını nasıl anlarsın?	f
Araştırırım./İncelerim./ Kitaplara ve ansiklopedilere bakarım.	35
Bilmiyorum.	24
Aileme sorarım.	11
Öğretmenime sorarım.	5
Haberlerde görüyoruz.	3
Çok izlerim.	2
Çok abartıyorlar.	2
İnternete yazarak montaj olup olmadığını anlarım.	2
Düşünürüm.	1
Yapar anlarım.	1
Bir sitede 10, bir sitede beş yazıyor.	1
Bazıları yalan söylüyor.	1
Bazı kötü yazılar var.	1
Sitenin ismini öğrenirim.	1
Saçma olunca.	1
Adresine bakarım.	1

Tablo 7'de ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin internette okuduğu, gördüğü ve işittiği bilgilerin doğru olup olmadığını anlama durumu ilişkin sonuçlar sunulmuştur. Bu sonuçlara göre ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin çoğunluğu internette okuduğu, gördüğü

ve işittiği bilgilerin doğru olup olmadığını araştırarak, inceleyerek, kitaplara ve ansiklopedilere bakarak (n=35) anlamaya çalıştığı, 24 öğrencinin ise bu konuda bilgisi olmadığı görülmektedir.

Tablo 8: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnternette Okuduğu, Gördüğü ve İşittiği Bilgilerin Doğru Olup Olmadığı Hakkında Kimden/Kimlerden Yardım Alma Durumu*

İnternette okuduğun, gördüğün ve işittiğin bilgilerin doğru olup olmadığını hakkında kimden/kimlerden yardım alırsın?	f
Annemden	52
Babamdan	44
Abimden	33
Ablamdan	22
Büyüklerimden	12
Öğretmenimden	10
Arkadaşlarımdan	5
Bilgisi olanlardan	2
Bilgisayar tamircisinden	1
Google	1

Tablo 8'e göre öğrencilerin büyük çoğunluğu internette okuduğu, gördüğü ve işittiği bilgilerin doğru olup olmadığı hakkında annesinden, babasından ve abisinden yardım alırken, çok az öğrenci arkadaşlarından bilgisi olanlardan, bilgisayar tamircisinden ve Google'dan yardım aldığını ifade etmiştir.

Tablo 9: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Her Hangi Bir Eğitim Ya da Ders Alma Durumu*

Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders aldın mı?	f	%
Evet	8	8
Hayır	92	92

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerinin %92'si bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almadığını, çok azının ise (%8) bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders aldığı görülmektedir.

Tablo 10: *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Her Hangi Bir Eğitim Ya da Ders Alıp Almamaya İstekli Olma Durumu*

Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almak ister misin?	f
Evet. Neden?	
İnterneti doğru, bilinçli ve güvenli kullanmak için.	33
Bilmediği şeyleri öğrenmek için.	26
Derslerim daha iyi olması için hem okulda hem de evde ders çalışmak isterim.	17

Bilirsem kandıramazlar.	3
Girdiğiniz şeylerin yarısı uygun olmayabilir.	1
Önüme ne çıkacağını bilmiyorum.	1
Güvenli internet kullanıp kendimi korumak için.	1
İnternete güvenmemeliyiz.	1
Kullandığımızın faydalı olup olmadığını bilmek isterim.	1
İnterneti daha iyi kullanmak istiyorum.	1
Bazı kişiler interneti yanlış kullanıyor.	1
Bizi dolandıracaklarını nasıl anlayacağımızı ve teknolojinin nasıl kullanıldığını öğrenmek için.	1

Hayır. Neden?	f
Ben biliyorum.	6
İstemiyorum.	3
İnternete fazla girmem.	1
İnterneti güvenli kullanıyorum.	1
İnternetle oynamayı sevmem.	1
İnterneti kötü amaçlı kullanmıyorum.	1
Ablam anlatıyor.	1

Tablo 10’da görüldüğü üzere “Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almak ister misin?” sorusuna ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin yarısına yakını (n=86) “Evet” yanıtını vermiştir. Bu öğrencilerin daha bilinçli ve güvenli kullanmak, öğrenmek ve derslerinin daha iyi olması gibi nedenlerden dolayı bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almak istedikleri belirlenmiştir.

Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik her hangi bir eğitim ya da ders almak istemeyen öğrenciler (n=14) de bulunmaktadır. Bu öğrencilerin bilinçli ve güvenli internet kullanmayı bildiğini, bu konuda eğitim almak istemediğini, internete fazla girmediğini, annesinin izin vermediğini, kendisinin öğrendiğini, interneti güvenli kullandığını, internetle oynamayı sevmediğini, evde çalıştığını, interneti kötü amaçla kullanmadığını ve ablasının anlattığı gibi nedenlerinin olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğrencilerin yarısı interneti bir saatten fazla kullanmaktadırlar. Ayrıca en çok cep telefonu ile kendi odasında internete girmektedirler. Öğrencilerin kendi odalarında ve cep telefonu ile internete girmeleri yetişkinlerin kontrolünü zorlaştırabilir. Öğrencilerin istemeden de olsa anne babasına ve kendisine ait verileri paylaşmasına sebep olabilir. Ayrıca şiddet ve cinsellik gibi istenmeyen görüntülere maruz kalmasını sağlayabilir. Bu sonuçlara yönelik Çubukcu ve Bayzan (2013)’da araştırmalarında internetin oturma odasına taşınması ve internetin kullanımı konusunda zaman sınırlaması yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Mevcut araştırmadaki çok az sayıda öğrencinin sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunmaktadır. Bu karşın Demirel, Yörük ve Özkan (2012) araştırmalarında çocukların yarısından fazlasının sosyal paylaşım sitesine üye olduklarını tespit etmişlerdir. Öğrencilerin sosyal paylaşım sitelerine üye olması art niyetli insanlardan gelebilecek tehlikelere ve istenmeyen durumlara davetiye çıkarabilir. Bu açıdan sosyal paylaşım sitelerinin içeriği ve tehlikeleri hakkında öğrenciler bilgilendirilebilir. İnternetin çocuklar ve gençler için pek çok faydasının yanında internette çocukların ve gençlerin karşılaşabileceği tehlikeli ortamların sayısı artmakta ve çok sayıda çocuk ve genç bu tehlikeli ortamlardan zarar görmektedir (Demirel, Yörük, Özkan, 2012, s. 68). Sosyal paylaşım siteleri de çocuklar için bu tehlikeli ortamlardan olabilir.

Çalışma grubundaki öğrenciler internette okuduğu, gördüğü ve işittiği her bilginin doğru olmadığını ve bu bilgilerin doğruluğunu anlamak için araştırdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı ise internette okuduğu, gördüğü ve işittiği her bilginin doğru olup olmadığını nasıl anlayacaklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin internetteki bilgilerin doğruluğu konusunda desteklenmesinin ve bilgilendirilmesinin de önemi ortaya çıkmaktadır. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı'nın "Etik ve Güvenlik" temasında "*İnternet ortamında paylaşılan fotoğraf, haber gibi bilgilerin sahte olabileceği konusu tartışılır.*" (MEB, 2018, s. 11) şeklinde bir kazanım bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin internetteki bilgilerin doğruluğu konusundaki farkındalıklarının geliştirilmesiyle "Etik ve Güvenlik" temasının kazanımları açısından da öğrenciler desteklenebilir.

İnternette okuduğu, gördüğü ve işittiği her bilginin doğru olup olmadığı hakkında öğrenciler ailelerinden ve öğretmenlerinden yardım istemektedirler. Ebeveynlerin internet kullanımıyla ve internette yer alan tehlikelerle ilgili bilgi almaları çocuklarını koruma ve onlara rehberlik etme açısından önemlidir (Valcke, De Wever, Van Keer & Schellens, 2011). Ailelerin öğrencilere bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik destek olabilmesi için ailelerin de belli bir bilgi düzeyine ve farkındalığa sahip olması gerekmektedir. Bu önemden dolayı aileler internetle ilgili olarak internet ev kuralları listesi oluşturma, internete bağlı olan bilgisayarları çocukların yatak odalarının dışında tutma, çocuklarla çevrimiçi arkadaşları ve etkinlikleri hakkında konuşma, kendilerini rahatsız ya da tehdit altında hissettiren bir şey ya da kişi olduğunda söylemeleri konusunda teşvik etme, yetişkin içeriği ve pornografi hakkında konuşma, internetin dedikodu, taciz ve tehdit için kullanılmadığını anlatma (<http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/children/kidtips13-17.msp>, Akt. Yalçın, 2006, s. 3), çocukların sanal ortamda karşılaşabileceği kötü durumlara dikkat etme, çocuklara yabancı kişilerle iletişim kurulmaması gerektiği, şifreler, kimlik gibi kişisel bilgilerin, fotoğrafların sanal ortamda açıkça paylaşılması gerektiğini açıklama gibi önlemler alınmalıdır (Biçer, 2020, s. 75).

Araştırmadaki öğrencilerin yarısından fazlası internette araştırma yapmak, öğrenmek, ders ve ödev amaçlı faydalandıkları belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen araştırmalardan biri olan Mert (2010)'in yaptığı araştırmada öğrencilerin çoğunluğu internette bilgiye ulaşmak için yararlanmaktadırlar.

Öğrencilerin çoğunluğu bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik herhangi bir eğitim, kurs ya da seminere katılmadığını ve konuda hazırlanan bir eğitim, kurs ya da seminere interneti daha bilinçli ve güvenli kullanmak, öğrenmek ve derslerinin daha iyi olması gibi nedenlerden dolayı katılmak istediğini ifade etmesi öğrencilerin var olan bilgi ve farkındalık düzeylerini daha da geliştirmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir. İnternetin Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı Raporu'nda "Toplumun tüm kesimlerinde teknolojinin kullanımı ve özellikle internet kullanımı gittikçe artmaktadır. Bu

artış beraberinde internetin bilinçsiz kullanımıyla ilgili sorunları ve bireylerde teknoloji bağımlılığının ortaya çıkma riskini de arttırmaktadır. Bunun için, toplumun tüm kesimlerinde internetin bilinçli kullanımına yönelik bilgilendirici çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda okullarda bilgilendirici ve önleyici rehberlik çalışmaları yapılabilir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı başta olmak üzere ilgili tüm kurumlar tarafından bilgilendirici broşürlerin yanı sıra videolar ve kamu spotları hazırlanması sağlanabilir. Özellikle bu materyaller ailelerin ve çocuklarının izleme potansiyelinin yüksek olduğu dizi ve televizyon programlarında gösterilebilir.” (BTK, 2014, s. 86) şeklinde öneriler yer almaktadır. Bilinçli ve güvenli internet kullanımına yönelik hazırlanacak eğitim, kurs ya da seminerlerin hem Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı MEB (2018)’de yer alan kazanımların gerçekleştirilmesine katkı sağlaması hem de öğrencilerin farkındalık düzeylerinin geliştirilmesi açısından yararlı olabilir.

Öneriler

- İnternete cep telefonu ile giriş yapmanın kişisel verilerin korunması konusundaki sakıncaları konusunda öğrenciler bilgilendirilebilir.
- İnternette yer alan oyunların ve videoların içerikleri aileler tarafından kontrol edilip daha sonra çocukların bu oyunları oynamasına ve videoları izlemesine izin verilebilir.
- Sosyal paylaşım siteleri konusunda öğrencilere gerekli bilgilendirmeler yapılabilir.
- İnternete ailede her kesin bir arada olduğu zamanlarda ve salon, oturma odası vb. yerlerde girilebilir. Bu konuda evde kararlar alınabilir.
- İnternette sunulan bilgilerin doğruluğu ve doğru olup olmadığının nasıl araştırılabileceği konularında öğrencilere gerekli bilgilendirmeler yapılabilir.
- Öğrenci ve aile boyutuyla internetten güvenli ve bilinçli faydalanmaya yönelik programlar hazırlanabilir. Bu programlarla okullardaki rehberlik servisleri tarafından öğrenciler ve aileleri bilgilendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).
- Beder, A., & Ergün, E. (2015). Ortaokul öğrencilerinin güvenli internet kullanım durumlarının belirlenmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 14(27).
- Biçer, B., B. (2020), 6-12 yaş arası dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış çocuklarda ekran maruziyeti ve anne-baba internet güvenliği ve bilinçli internet kullanımı bilgisinin değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi) Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.
- BTK (2014). İnternetin bilinçli kullanımı ve teknoloji bağımlılığı çalıştay raporu. <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/MUUMu.pdf>.
- Bullen, P., & Harre', N. (2000). The internet: Its effects on safety and behaviour – implications for adolescents. Auckland: University of Auckland, Department of Psychology.
- Canbek, G., & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Çağlar, S. ve Savaşer S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi, *Uluslararası İnsan Bilimleri dergisi* 7(1),1001-1008.
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. *Akademik Bilişim*, 2, 1-8.
- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Demirel, M., Yörük, M., & Özkan, O. (2012). Çocuklar için güvenli internet: güvenli internet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 54-68.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş. (5.baskı)* (Çev. A. Ersoy & P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökmen, Ö. F., & Akgün, Ö. E. (2015). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının bilişim güvenliği eğitimi verebilmeye yönelik yeterlilik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(4), 1208-1221.
- Günel, A., Turhal, Ç. Ü., & İmal, N. (2011). İlköğretim öğrencileri arasında internet kullanımının incelenmesine yönelik anket çalışması. 4. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. [http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet\(1sero\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet(1sero).pdf).
- MEB. (2018). Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=407>.
- Mert, M., Bülbül, H. İ., & Sağıroğlu, Ş. (2012). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda güvenli İnternet kullanımı. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 4(5), 1-12.

- Mert, O. (2010). Öğrenci ve öğretmenlerin internet kullanımları üzerine bir çalışma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- T. D.K. (2019). Güncel Türkçe sözlük. <http://tdk.gov.tr/>.
- Tokel, S., Başer, D., & İşler, V. (2013). Türkiye'deki ebeveynlerin çocuklarının internet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik bilgi seviyeleri ve algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 225-236.
- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H., & Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292-1305.
- Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., & Gerarts, M. (2007). Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study. *Computers in human behavior*, 23(6), 2838-2850.
- Yalçın, N.(2006). İnterneti doğru kullanıyor muyuz? İnternet bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve gençlerimiz risk altında mı? *IV. Bilgi Teknolojileri Kongresi Akademik Bilişim Bildiriler Kitabı*, s.585-588, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, R., Karaoğlan Yılmaz, F. G., Öztürk, H. T., & Karademir, T. (2017). Lise öğrencilerinin güvenli bilgisayar ve internet kullanım farkındalıklarının incelenmesi: bartın ili örneği.